

Tapaturmien ehkäisy peruskouluissa vuonna 2013

Päälöydökset

- Neljäsosalla peruskouluista ei ollut tietoa, oliko tapaturmavaaran arviointi sisätiloissa kuulunut edelliseen tarkastukseen tai asiaa ei ollut tarkastuksessa lainkaan huomioitu.
- Kolmasosa peruskouluista ei tiennyt, olivatko ulkotiloihin liittyvät tapaturmavaarat kuuluneet edelliseen tarkastukseen tai niitä ei ollut lainkaan huomioitu tarkastuksessa.
- Yhteinen kirjattu käytäntö koulutapaturmien ehkäisemisestä oli hieman yli puolella vastanneista kouluista.
- Yhteinen käytäntö tapaturmien seuraamisesta ja kirjaamisesta oli kirjattu 66 prosentilla kouluista.
- Kolmasosalla vastanneista oli tiedossa koulutapaturmien vuosittainen lukumäärä.
- Lähes kaikissa peruskouluissa oli laadittu pelastussuunnitelma.
- Suurin osa oli päivittänyt pelastussuunnitelman vuonna 2013.

JOHDANTO

Koulujen ja oppilaitosten terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä on seurattu vuodesta 2006 lähtien Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Opetushallituksen toimesta. Peruskoulujen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kartoitettiin valtakunnallisesti neljännen kerran syksyllä 2013.

Tässä julkaisussa esitellään koulutapaturmiin ja niiden ehkäisyyn sekä turvallisuuteen liittyvät tulokset syksyllä 2013 tehdyn tiedonkeruun tuloksista. Tiedonkeruuseen vastasi 2022 (74 %) peruskoulua. Tulokset ovat tarkasteltavissa tietojensa julkaisemiseen luvan antaneiden 755 peruskoulun tuloksista koulukohtaisesti TEAvisari-verkkopalvelussa (www.thl.fi/teaviisari).

Koululla on keskeinen merkitys kokonaisvaltaisen turvallisuuskulttuurin luomisessa ja turvallisuuskasvatuksen tarjoajana. Perusopetuslaki (628/1998) velvoittaa koulut tarjoamaan oppilaille turvallisen opiskeluympäristön. Turvallisen fyysisen kasvuympäristön lisäksi opetuksessa ja opetussuunnitelmassa olisi tärkeä huolehtia annettavan tapaturma- ja turvallisuuskasvatuksen johdonmukaisuudesta. Turvallisuutta tukevien taitojen oppiminen on läpi elämän kestävä prosessi.

PERUSKOULUJEN TAPATURMAVAARAN ARVIOINTI

Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä kouluyhteisön hyvinvointi tulisi tarkastaa peruskouluissa kolmen vuoden välein (terveydenhuoltolaki 1326/2010, § 16). Koulun sisä- ja ulkotilojen tarkistaminen on osa tätä tarkastusta. Ympäristön vaaranpaikkojen tarkastuksella saadaan arvokasta tietoa mahdollisista sisä- ja ulkotilojen sekä koulun lähiympäristön ja koulumatkan tapaturmavaaroista. Neljäsosalla (24 %) tiedonkeruuseen vuonna 2013 vastanneista peruskouluista ei ollut tietoa, oliko tapaturmavaaran arviointi sisätiloissa kuulunut edelliseen tarkastukseen tai asiaa ei ollut tarkastuksessa lainkaan huomioitu (kuvio 1). Sisätilojen vaaranpaikat oli tarkastuksessa huomioitu 76 prosentissa kouluista. Puutteita sisätilojen turvallisuuteen liittyen oli esiintynyt 414 koulussa. Näistä kouluista 66 prosentissa havaitut puutteet oli korjattu.

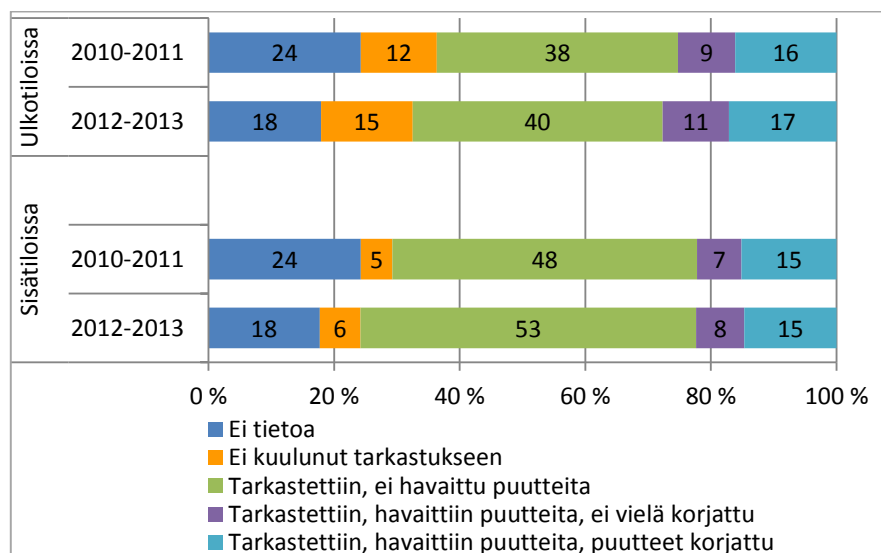
Kirjoittajat:

Kolehmainen Laura
tutkija, THL

Wiss Kirsi
asiantuntija, THL

Anne Lounamaa
kehittämispäällikkö, THL

Korpilahti Ulla
kehittämispäällikkö, THL

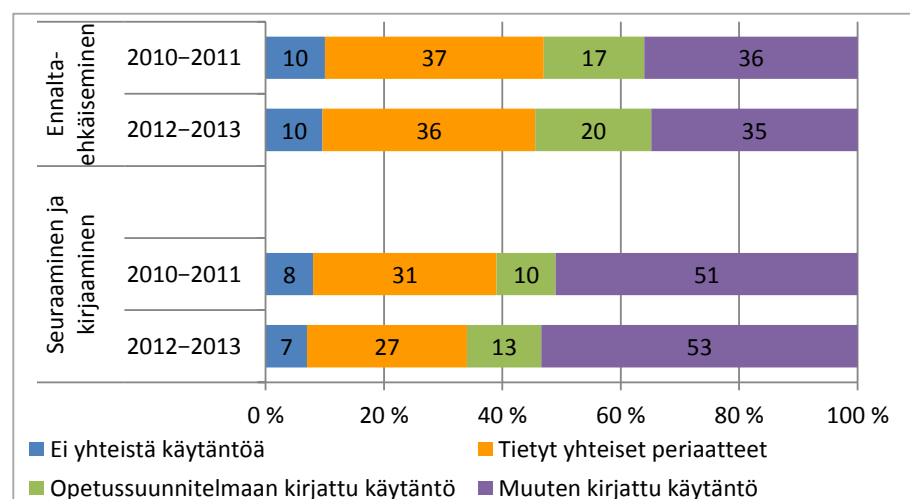

Kuvio 1. Tapaturmavaarojen huomiointi ulko- ja sisätiloissa tarkistuksen yhteydessä lukuvuonna 2010–2011 ja 2012–2013.

Peruskoulujen piha-alueiden turvallisuuden tarkistamiseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota, vaikka selvitysten mukaan välitunnit ovat liikuntatuntien ohella tapaturmille riskialteinta aikaa (Kouluterveyskysely 2013, Lounamaa ym. 2005). Etelä-Pohjanmaalla rehtoreille tehdyn kyselyn mukaan vaaratilanteita aiheutti myös liikenne piha-alueella (Sointu ym. 2014). Kouluista kolmasosa (33 %) ei tiennyt ulkotiloihin liittyvien tapaturmavaarojen kuulumisesta edelliseen tarkastukseen tai niitä ei ollut lainkaan huomioitu tarkastuksessa. Tapaturmavaara ulkotiloissa oli arvioitu 68 prosentissa kouluista. Puutteita ulkotilojen turvallisuudessa oli havaittu tarkastuksessa 28 prosentissa kouluista. (Kuvio 1.)

SOVITUT KÄYTÄNNÖT KOULUTAPATURMIEN EHKÄISEMISEKSI

Yhteisesti sovitut ja kirjatut käytännöt auttavat ja ohjaavat toteuttamaan järjestelmällistä koulutapaturmien ehkäisyä. Lukuvuonna 2012–2013 vastaajista 10 prosenttia ilmoitti, että koulusta puuttui yhteinen käytäntö koulutapaturmien ehkäisemiseksi. Yli puolella (55 %) tiedonkeruuseen vastanneista kouluista käytäntö oli kirjattu joko opetussuunnitelmaan (20 %) tai muualle. Kirjallinen ohjeistus tapaturmien seuraamisesta ja kirjaamisesta oli 66 prosentilla kouluista. Noin neljäsosalla (27 %) toimintaa ohjasivat kirjaamattomat yhteiset periaatteet. Positiivista kehitystä on tapahtunut. Edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna koulutapaturmien ehkäisyä ja seuranta toteutetaan aiempaa systemaattisemmin yhä useammassa peruskoulussa. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Yhteisesti sovittu käytäntö tai menettelytapa koulutapaturmien ennaltaehkäisemisestä sekä seuraamisesta ja kirjaamisesta lukuvuosina 2010–2011 ja 2012–2013.

TAPATURMIEN SEURANTA PERUSKOULUSSA

Koulutapaturmien seuranta on oleellinen osa koulun laadukasta turvallisuuden edistämistä. Seuranta on perusta suunnitelmalliselle tapaturmien ehkäisytöille ja turvallisuustilanteissa tapahtuneiden muutosten arvioimiselle. Peruskouluille tehdyssä tiedonkeruussa kartoitettiin erikseen terveydenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatineiden koulutapaturmien lukumäärää. Vaikka valtaosa vastaajista ilmoitti, että heillä oli sovittu käytäntö koulutapaturmien seuraamiseksi (kuvio 2.), vain 12 prosenttia vastaajista ilmoitti koulu- tai muulla siirtymämatkalla sattuneiden tapaturmien lukumäärän. Vastaavasti koulussa ja koulualueella sattuneiden tapaturmien lukumäärän ilmoitti 33 prosenttia vastaajista. (Kuvio 3.)

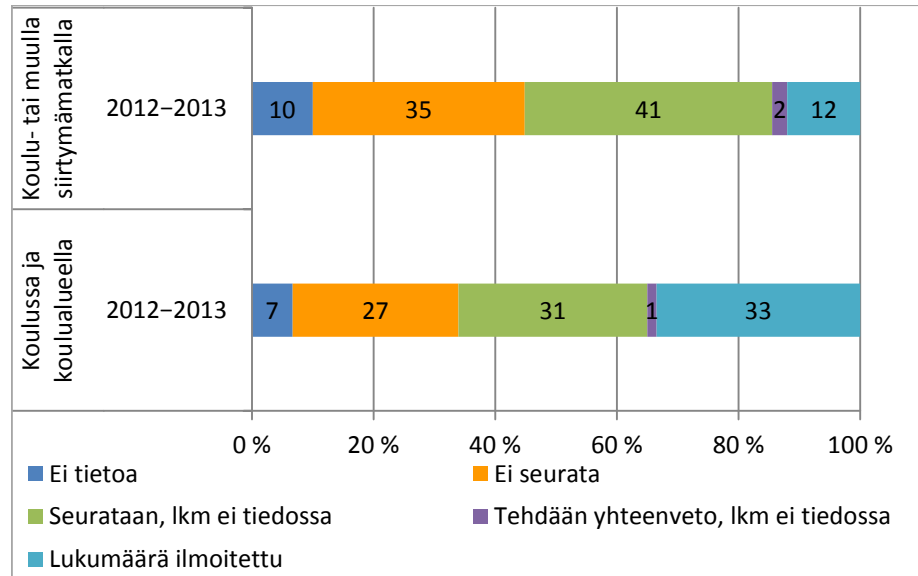
Tutkimuksen toteutus

Tiedonkeruu lähetettiin kaikille Suomen peruskoulujen (N=2734) rehtoreille lokakuussa 2013. Kyse-lyyn vastasi 2022 (74 %) peruskou-lua.

Tiedonkeruun vastaus pyydettiin valmistelevaan rehtorin ja oppi-laitoksen johtoryhmän ja/tai oppi-lashuoltoryhmän yhteistyönä.

Tietojensa julkaisemiseen luvan antaneiden 755 peruskoulun tulokset koulukohtaisesti ovat saatavilla TEAviisari-verkkopalvelussa (<http://www.thl.fi/teaviisari>).

Terveystenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatineita tapaturmia seurataan perus-kouluissa puutteellisesti. Koulu- tai muulla siirtymämatkalla terveystenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatineita tapaturmia ei seurattu lainkaan tai seurannasta ei ollut tietoa lähes puolella (45 %) tiedonkeruuseen vastanneista kouluista (lu-kuvuosi 2012–2013). Vastaavasti kolmannes (34 %) kouluista raportoi, ettei hoitoa vaatineita, koulussa ja koulualueella sattuneiden tapaturmien lukumää-rää seurata tai vastaajat eivät tienneet tehdäänkö seuranta. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Terveystenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatineiden koulutapaturmien seuranta koulussa ja koulualueella sekä koulu- tai muulla siirtymämatkalla.

PERUSKOULUJEN PELASTUSSUUNNITELMAT

Paloturvallisuudesta peruskouluissa huolehditaan tiedonkeruun mukaan hyvin. Muutamaa yksittäistä tiedonkeruuseen vastannutta peruskoulua lukuun otta-matta kaikilla oli laadittu pelastussuunnitelma ja suurin osa (74 %) oli myös päivittänyt pelastussuunnitelman vuonna 2013. Noin viidesosalla (18 %) pelas-tussuunnitelma oli päivitetty vuonna 2012. Pelastussuunnitelman päivittämi-nen näyttäisi tulosten mukaan olleen hieman aktiivisempaa suurkaupungeissa. Maaseutukunnissa pelastussuunnitelman päivittämisaktiivisuus oli matalin (62 %). Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003) velvoittaa koulut ja oppilaitokset tekemään pelastussuunnitelman ja huolehtimaan sen ajantasai-suudesta.

KIRJALLISUUTTA

Kouluterveyskysely 2013.
www.thl.fi/kouluterveyskysely.

Lounamaa A, Huhtanen P, Kuren-
 niemi M, Salminen S, Heikkilä M-L,
 Virtanen J. 2005. Koulutapaturmi-
 en ehkäisy. 2002–2004 toteutettu
 kehittämishanke. Stakes. Aiheita
 11/2005.

Samposalo H, Markkula J, Meri-
 kanto I, Imporanta T, Lillsunde P.
 2012. Tapaturmat kustantajien
 tuottamissa perusopetuksen op-
 pimateriaaleissa. Selvitys tapatur-
 mien ehkäisyn sisällöistä tietyissä
 1.–9. vuosiluokkien oppiaineissa.
 THL. Raportti 19/2012.

Sointu E, Markkula J, Lillsunde P,
 Impinen A. 2014. Turvallisuus-
 kysely rehtoreille. Teoksessa Lou-
 namaa A. ym. (toim.) Ehkäise
 tapaturmat -hanke. Tapaturmien
 ehkäisytöön kehittämisprojekti
 Etelä-Kymenlaaksossa ja Etelä-
 Pohjanmaalla 2009–2012, 89–101.
 THL Työpaperi 22/2014.

Tapaturmatietokanta, THL. Alku-
 peräislähde: Hoitoilmoitusjärjes-
 telmä (HILMO).

Tapaturmatietokanta, THL. Alku-
 peräislähde: SVT, Kuolemansyyt.
 Tilastokeskus.

Terveysturvallisuuslaki 1326/2010.

TEAvisari. www.thl.fi/teaviisari

Valtioneuvoston asetus pelastus-
 toimesta 787/2003.

Terveysturvallisuuden ja hyvinvoinnin laitoksen
 PL 30 (Mannerheimintie 166)
 00271 Helsinki
 Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-377-2 (painettu)
 ISBN 978-952-302-378-9 (verkko)
 ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-378-9>

www.thl.fi/teaviisari

www.thl.fi/tapaturmat

YHTEENVETO

Peruskouluikäisille, 7–16-vuotiaat, sattuu Suomessa vuosittain keskimäärin 6 500 sairaalan vuodeosastohoitoa vaativaa ja 20 kuolemaan johtavaa tapaturmaa. Lähes joka kymmenes peruskouluikäisten sairaalan vuodeosastohoitoa vaatineista tapaturmista sattuu koulussa. (Tapaturmatietokanta.) Kouluterveyskyselyyn vuonna 2013 vastanneista 8.- ja 9.-luokkalaisista lähes joka neljännelle (24 %) oli sattunut vähintään yksi terveydenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatinut tapaturma koulussa tai koulumatkalla. Peruskouluissa koulutapaturmia sattuu eniten liikunta- ja välitunneilla sekä koulumatkalla (Kouluterveyskysely 2013.)

Turvallinen koulu yhteisö muodostuu turvallisesta fyysisestä ympäristöstä, työntekijöiden turvallisuusosaamisesta sekä yhteisön turvallisuuskulttuurista. Turvallisuuskulttuuri muodostuu koulun yhteisesti hyväksymistä turvallisuusperiaatteista, joihin uskotaan ja halutaan sitoutua. Turvallisuuskulttuuriin liittyvät arvot tehdään näkyviksi kirjaamalla ne toimintaa ohjaaviin suunnitelmiin.

Tiedonkeruun mukaan peruskouluissa on yhteisesti sovittuja tapaturmien ehkäisyn periaatteita, mutta niitä ei läheskään aina ole kirjattu toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin. Myös koulutapaturmien seuraamisen ja kirjaamisen käytännöt peruskouluissa vaihtelevat. Yhtenäiset ohjeet tapaturmien seurannasta edistäisivät turvallisuustyötä. Kootut tiedot tapaturmista auttavat kohdentamaan ehkäiseviä toimia sekä ajan myötä myös arvioimaan koulutapaturmatilanteessa tapahtuvia muutoksia. Pohdintaa herättää, miksi vain harva koulu ilmoittaa lukuvuoden aikana terveydenhoitajan tai lääkärin hoitoa vaatineiden koulutapaturmien lukumäärän.

Terveysturvallisuuslain (1326/2010) mukaan kouluympäristön terveellisuuden, turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastukset tulee tehdä kolmen vuoden välein. Tarkastamalla ympäristön vaaranpaikat saadaan arvokasta tietoa mahdollisista sisä- ja ulkotilojen sekä koulun lähiympäristön ja koulumatkan tapaturmavaaroista. Vaikka suurimmassa osassa tiedonkeruuseen vastanneista kouluista sisä- ja ulkotilojen turvallisuus oli huomioitu kyseisen tarkastuksen yhteydessä, silti merkittävässä osassa tarkastuksia tapaturmavaarojen arviointi oli jätetty huomioimatta.

Turvalliseen elämään johdattavia tietoja, taitoja ja asenteita opitaan läpi elämän arjen eri ympäristöissä. Tässä peruskoululla on keskeinen tehtävä. Tapaturmasisältöjä perusopetuksen oppimateriaaleissa kartoittaneesta selvityksestä käy ilmi, että perusopetuksen oppimateriaaleissa ei riittävästi ole kiinnitetty huomiota turvallisuussisältöjen ikäsidonaisuuteen ja tietojen karttumiseen. Kokonaiskuvan saaminen tapaturmista ja niiden liittyminen erilaisiin tekijöihin voi jäädä heikoksi. (Samposalo ym. 2012.) Tästä syystä myös opetussuunnitelmassa on tärkeä huomioida tapaturma- ja turvallisuuskasvatuksen johdonmukaisuus ja integroituminen eri oppiainesisältöihin. Hyvä turvallisuuskulttuuri kouluissa tukee peruskouluikäisten turvallisuustaitojen ja -tietojen oppimista osana koulu yhteisöä jo varhaisessa vaiheessa. Tämä oppimisprosessi täydentyy jatkuvasti eri luokka-asteilla.

Tämän julkaisun viite: Kolehmainen L, Wiss K, Lounamaa A, Korpilahti U. Tapaturmien ehkäisy peruskouluissa vuonna 2013. Tutkimuksesta tiiviisti 24, marraskuu 2014. Terveysturvallisuuden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.